

NIEUWTJES UIT DE WETENSCHAPPELIJK-HISTORISCHE WERELD

In Washington, D.C., werd op grootse wijze de tweehonderdste verjaring van de geboorte van James Smithson herdacht. Deze Engelsman, in 1829 te Genua gestorven, legateerde zijn bezit aan de Verenigde Staten, die hij nooit had bezocht, om in de hoofdstad een instituut op te richten dat tot opdracht kreeg de wetenschap te bevorderen en onder de mensen te verspreiden. Uit het legaat zijn dertien volkomen onafhankelijke instituten ontstaan, w.o. het National Museum, de National Gallery of Art, het National Zoological Park, enz. President Johnson was aanwezig en begroette met welbehagen het voorstel, in het raam van het Smithsonian Institution, een internationaal centrum te ontwerpen waar de wetenschapsbeoefenaars van alle landen malkander zouden ontmoeten en samenwerken. Onder meer bestaat het opzet in de schoot van het instituut een werkgroep te vormen, die zich vooral zou wijden aan de studie en de beoefening van de wetenschapshistorie in verband met de kunstgeschiedenis. Om dit doel te bevorderen zal het Museum of History and Technology van het Smithsonian Institution vanaf 1966 een tijdschrift lanceren, dat alleen literatuuurdokumentatie zal aanbrengen om de navorsers bij hun onderzoekswerk van dienst te zijn.

In 1965 was het honderd jaar geleden dat Ignaz Philipp Semmelweis overleed. Te Budapest, zijn geboortestad, werd het feit feestelijk herdacht o.m. in pers, radio en televisie. Het geboortehuis van de grote geneesheer werd als museum ingericht met meubels, boeken, brieven en ander bezit, dat hem had toebehoord. Een deel van het huis is een medisch-historisch museum, met een oude Hongaarse apoteek, apparaten uit de Romeinse tijden de Middeleeuwen en de Renaissance, met handschriften en wiegedrukken. Het gebeente van Semmelweis werd opgegraven, onderzocht en in het geboortehuis bijgezet. Er waren veel voordrachten, een rondvaart op de Donau en een zitting in de Hongaarse Academie voor Wetenschappen. Er verscheen een Duitse en Hongaarse monografie over de ziekte van Semmelweis, over de lijkschouwing met een door Meynert opgesteld neurohistologisch rapport, en met het pathologisch onderzoek van Semmelweis' skelet. Er werd de aandacht op gevestigd dat de geneesheer niet overleed ten gevolge van een paralyse of van een endogeen hersenlijden, maar dat zijn geestelijke instorting voortkwam van een door sepsis veroorzaakte exogene, amentiforme, delirerende toestand.

Het vorsingsinstituut van het Deutsches Museum voor de Geschiedenis der Natuurwetenschappen en Techniek te München kreeg van de N.V. Volkswagenwerk een toelage van 500.000 DM. ; slechts een begin wordt er bijgevoegd.

De Joegoslaaf M.D. Grmek, die sinds een paar jaren te Parijs werkzaam is, werd tot hoofdredakteur van de Archives Internationales d'Histoire des Sciences aangesteld.

Paul Diepgen, de nestor van de Duitstalige medici-historici is te Mainz, 85 jaar

oud, op 2 januari 1966 overleden. Hij was tot enkele maanden voor zijn dood nog werkzaam. Zijn wetenschappelijke productie is rijk en gevarieerd van inhoud. Hij werd enigszins in zijn land beschouwd als het verlengstuk van de prestigieuze figuur die Karl Südhoff was. Diens adelaarsblik en geestelijke diepte heeft hij evenwel niet kunnen evenaren. Het belet niet dat Diepgens bijdrage tot de geschiedenis van de geneeskunde een monument van grote betekenis is. Zijn boeken blijven klassieke werken waar amateur en specialist graag naar grijpt, zowel voor algemene belering als voor bijzondere dokumentatie.

De Botanical Society of America kondigt de stichting aan van een historische vleugel met de bedoeling belangstelling voor historisch onderzoek te wekken en te bevorderen in haar specifiek gebied.

Het wetenschappelijk personeel van de universiteit Gent heeft in de universiteitsbibliothek en pedagogische tentoonstelling ingericht waarvan de opzet luidt: «diorama op de ontwikkeling van de geneeskunde der negentiende eeuw». Ze mocht zich in een onverwacht groot aantal bezoekers verheugen. Na Gent trok de «reizende» tentoonstelling naar Antwerpen in de lokaliteiten van de nieuwe universiteit. De bijval was daar aan de matige kant. Van half maart tot half april kwam Leuven aan de beurt, in de universiteitshalle van de Naamse straat. Wellicht bezoekt de tentoonstelling enkele provinciale hoofdplaatsen. Naast afbeeldingen van medische topfiguren uit de negentiende eeuw, liggen de voornaamste boeken en geschriften ter inzage, waarin de fundamentele ontdekkingen van de beschouwde periode hunnertjds verschenen zijn. De kataloog naar dewelke de tentoonstelling werd opgezet, is van de hand van L. Elaut, en draagt als titel het devies waaronder het gehele ondernemen van wal stak: diorama op de geneeskunde van de negentiende eeuw. Het Ministerie van Openbaar Onderwijs en Kultuur zorgde voor de subsidiëring.

Het Comité Belge d'Histoire des Sciences is, eindelijk, tweetalig geworden (Belg. Staatsbl. 6.1.1965). Voorzitter is Prof. em J. Gillis tot einde 1969; de zetel van de vereniging is p.a. Universiteitsbibliotheek, Rozier 9, Gent. De eerste samenkomst onder de nieuwe vlag had plaats op 19 maart 1965, en was gewijd aan een kolloquium over de enquête betreffende wenselijkheid en mogelijkheid van het universitair onderricht in de geschiedenis van de wetenschappen. Suggesties en nuttige voorstellen werden uitgewerkt.

Ter gelegenheid van de honderdste verjaring (1865) van het overlijden van de grote Franse chirurg J.F. Malgaigne richtte de medische fakultet van Parijs, waarvan de herdachte hoogleraar was, in haar historisch museum een hulde met tentoonstelling in. Malgaigne was het die de eternarkose in Frankrijk invoerde, en het collodion voor de wondbehandeling populariseerde. Hij was geen groot operateur noch een groot clinicus, doch vooral schitterend docent, organizer, statisticus, redenaar, schrijver, reiziger. Hij speelde een rol in de politiek van zijn land als volksvertegenwoordiger. Hij was de schoonvader van de niet minder bekende Franse chirurg en zeer groot clinicus, Félix Lejars.

De Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde heeft voor het jaar 1968 volgende prijsvraag uitgeschreven:

Cultuurgeschiedenis: Een studie over de geneeskundige recepten, zegeningen en bezweringen in het Middelnederlands, met inachtneming van de onvoltooide Receptenverzameling van Prof. W. de Vreese. Datum van inzending: 10 december 1967. Bedrag van de prijs: 25.000 fr. Voor inlichtingen zich wenden tot het sekretariaat der Academie: Koningstraat 18, Gent.

Prof. Dr. Erna Lesky, direktrice van het Instituut voor geschiedenis der geneeskunde aan de universiteit van Wenen, werd tot korresponderend lid gekozen door de Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina te Halle (Duitsland) alsmede door de Österreichische Akademie der Naturwissenschaften te Wenen.

Verslag van de vergadering van Zuid GeWiNa, gehouden op 26 maart 1966, in het Museum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen, te Gent.

Een dertigtal leden hadden eraan gehouden de vergadering bij te wonen, die voorgezeten werd door Prof. Dr. P. van Oye.

De secretaris gaf lezing van het verslag van de vorige zitting. Dit werd zonder opmerking goedgekeurd. Daarna gaf hij jaar- en kasverslag, die beide eveneens werden aangenomen.

Dr. Boeynaems deelt mede dat Prof. Dr. Elaut ziek is en te bed moet blijven, zodat zijn voorziene voordracht niet zal doorgaan. De voorzitter geeft de secretaris opdracht een brief te schrijven aan Prof. Elaut, hem spoedig herstel wensend.

Daarna wordt het woord verleend aan Prof. Dr. G.A. Lindeboom (Amsterdam) voor zijn voordracht over: De lepra in de Kunst. Er zijn duidelijke aanwijzingen, dat de lepra reeds in de vroege Middeleeuwen in Nederland op vrij grote schaal voorkwam: in 633 bepaalde een legaat, dat een landhoeve voor leprozen in de buurt van Maastricht moest worden gesticht. De houding van de maatschappij ten opzichte van de lepra was sterk Bijbels getint. Bij de Israëlieten gold de melaatse als onrein en werd hij, op cultische gronden, uitgesloten uit de gemeenschap. De priesters stelden de diagnose (Leviticus 13,3). Het is de vraag, of de in het Hebreeuws als Zara'ath aangeduide ziekte overeenkomt met de door zuurvaste bacillen veroorzaakte morbus Hansen, zoals wij die kennen. De naam melaatsheid is afkomstig van de arme Lazarus, die als bedelaar aan de poort van de rijke man lag (Lukas 16,20). Men noemde de ziekte Lazarije, of melaatsheid (verbastering van mal de Ladre). Verscheidene prenten uit het begin der 16e eeuw beelden de arme Lazarus af, wiens wonden door honden werden gelikt. De heiligen die de leprozen bijzonder vereerden, waren St.-Maarten (ca 317-397), die een arme leproos de helft van zijn mantel gaf (hij werd bisschop van Tours) en de vorstin Elisabeth van Hessen-Thüringen (13e eeuw). De melaatsen moesten buiten de stad wonen in een leprozentehuis of, afzonderlijk, in hutjes op het veld (veldziekte). De herkenning der ziekte was opgedragen aan gezworenen. Ze konden een bedelbrief («vuylbrief») krijgen, moesten een hoed met witte band en een schoudermantel («vlieger») dragen en voorzien zijn van een z.g. Lazarusklepper. Later, toen de lepra afnam in

frequentie, mochten ze soms in de stad bedelen. Op de maandag na Driekoningen hielden ze o.a. te Amsterdam een bedeloptocht (koppermaandag). Een en ander wordt toegelicht met diapositieven van schilderijen van Bruegel, van Orley, Vrancx, etc. Toen de lepra afnam, werden de leproserieën ook voor andere huidziekten gebruikt. Er bestaan fraaie regentenstukken van deze leproserieën (o.a. van Ferdinand Bol en van de Valckert).

Dr. L. Vandewiele geeft dan een overzicht van de genesis en de inhoud van het door hem uitgegeven Middelnederlands handschrift «De Herbarijs». Na gewezen te hebben op het geduld en de volhardendeheid, die nodig zijn bij een dergelijk gewrocht, bespreekt hij de moeilijkheden, die aan de beoefenaars van de geschiedenis van de wetenschappen beschoren zijn, vooral het feit dat, door het ontbreken van een Universitair Instituut, de studie van de geschiedenis van de wetenschappen, van sommige zijden, als een volwaardige geschiedbeoefening nog steeds genegeerd wordt.

Een bezoek aan het Museum, dat telkens nieuwe aspecten vertoont, besloot deze vergadering.